

M2 Films przedstawia

EVEREST – POZA KRAŃCEM ŚWIATA

(Beyond The Edge)

Nie pokonałem góry, a samego siebie

Sir Edmund Hillary

EVEREST – POZA KRAŃCEM ŚWIATA

(Beyond The Edge)

Reżyseria: Leanne Pooley

Produkcja: Matthew Metcalfe

Obsada: Chad Moffitt, Sonam Sherpa, John Wraight, Joshua Rutter, Daniel Musgrove

Scenografia: Grant Major

Zdjęcia: Richard Bluck

Muzyka: David Long

Czas trwania: 90 min.

Produkcja: Stany Zjednoczone, 2013

Premiera kinowa: 21 listopada 2014

Dystrybucja w Polsce: M2 Films

Film w wersji: 2D oraz 3D

Everest – poza krańcem świata to niepowtarzalny dokument o pierwszym wejściu na Mount Everest, łączący archiwalne materiały z legendarnej wyprawy, jej fabularyzowaną rekonstrukcją oraz rewelacyjne ujęcia samego szczytu w technologii 3D. To opowieść o jednej z najbardziej heroiczych wypraw w dziejach i historycznym zwycięstwie sir Edmunda Hillary'ego i szery Tenzinga Norgaya nad najwyższą górą na Ziemi.

Everest był ostatnią niezdobytą granicą – trzecim biegunem. Wznoszący się na 8 848 m n.p.m. gigant, pokryty zabójczym labiryntem lodowych zrębów i szczelin, stanowił śmiertelne wyzwanie. Przez trzydzieści lat żadnej z piętnastu wypraw nie udało się zdobyć szczytu, a trzynaście osób przypląciło atak na górę życiem. Wielu twierdziło wówczas, że wysokość szczytu i panujące warunki atmosferyczne uczyniły go dla człowieka niemożliwym do zdobycia. Stawiając czoła ekstremalnej pogodzie, zdradliwym wiatrom i przeraźliwemu zimnu, walcząc z chorobą wysokościową i skrajnym wyczerpaniem, 29 maja 1953 roku o godzinie 11.30 Edmund Hillary i Tenzing Norgay dokonali niemożliwego i dotarli jako pierwsi ludzie na główny wierzchołek Everestu.

Film koncentruje się przede wszystkim na samej wspinaczce. Ludzie wiedzą, że Hillary i Norgay „załatwili tego skurczybyka”, ale niewielu zna szczegóły tej wyprawy i dramatyczne momenty, które miały wtedy miejsce. Choć alpiniści dysponowali najlepszym możliwym wówczas sprzętem, w porównaniu z dzisiejszym wydaje się on wręcz prymitywny.

Jako pierwszy w historii, *Everest – poza krańcem świata* pokazuje drogę wyprawy na sam szczyt, wykorzystując zarejestrowane podczas wspinaczki filmy i zdjęcia. Pozwala jednak nie tylko poznać szczegóły tamtej historycznej podróży. Dzięki połączeniu materiałów archiwalnych, rekonstrukcji scen i ujęciom Mount Everestu w 3D przenosi nas w środek wyprawy i razem z nią na sam Dach Świata.

W końcu załatwiliśmy tego skurczybyka...

W pierwszej połowie lat 50. XX wieku zdobycie Mount Everestu pozostawało wciąż ostatnim wyzwaniem, jakie Ziemia postawiła przed człowiekiem. Ta wznosząca się na 8 848 m n.p.m. najwyższa góra na świecie wzbudzała ogromny lęk. Pierwsza próba wejścia na Everest została podjęta już w 1921 roku – brytyjska wyprawa dotarła wówczas do wysokości 6 990 m n.p.m. Przez ponad trzydzieści lat podejmowano kolejne próby. Każda z nich kończyła się fiaskiem, a wchodząc na szczyt, trzynaście osób straciło życie.

W 1953 roku stawiając czoła zgubnym wiatrom, ekstremalnie niskim temperaturom i chorobie wysokościowej, Edmund Hillary i Tenzing Norgay dokonali niemożliwego. Jako pierwsi ludzie na Ziemi stanęli na szczycie Mount Everestu. Zadziwili świat i na nowo zdefiniowali swoją epokę.

Powyżej 8000 m n.p.m. granica dzieląca niezbędny zapas od nierozważnej gorączki szczytu staje się niesłychanie cienka. Właśnie dlatego zbocza Everestu usiane są ciałami...

Jon Krakauer

Mount Everest jest potężnym, bezlitosnym, złowrogim zabójcą. Niebezpieczne lawiny, rozrzedzone powietrze, ekstremalnie niska temperatura, zgubne wiatry i strome labirynty, zamrożonych wodospadów czynią z niego wyjątkowo trudnego przeciwnika. Starcie tej mamuciej góry i pokornego heroizmu sir Edmunda Hillary'ego przypomina wręcz walkę Dawida i Goliata w biblijnych proporcjach.

Wspinaczka na Mount Everest to ekstremalnie niebezpieczna wyprawa. Przed zdobyciem szczytu przez Hillary'ego i Norgaya nie wiadomo było, czy człowiek w ogóle może przeżyć na takiej wysokości. Poza ekstremalnie niską temperaturą, która naraża alpinistów na silne odmrożenia, ryzykiem lawin lub upadku ze stromego lodospadu do głębokich szczelin skalnych, jednym z największych zagrożeń pozostaje rozrzedzone powietrze.

Na wysokościach powyżej 8 000 m n.p.m. człowiek znajduje się w tzw. strefie śmierci. Ciśnienie powietrza spada o ponad 75% i automatycznie spada też ilość wdychanego tlenu. Nawet podczas odpoczynku wzrasta szybkość oddechu. Organizm natychmiast ulega wyniszczeniu. Zaciekle walczy, żeby dostarczyć tlen do mózgu. Zanikają też siły fizyczne. Niedotlenienie może

spowodować obrzęk płuc lub mózgu. Himalaiści narażeni są też na zawał serca. Zdarza się, że mogą nawet zapaść w śpiączkę.

Ekspedycja z 1953 roku

W 1953 roku podjęto kolejną, szesnastą już próbę wejścia na Mount Everest. Liderem ekspedycji był pułkownik John Hunt. W wyprawie uczestniczyło jedenastu najlepszych alpinistów z Wielkiej Brytanii i dwóch z Nowej Zelandii. Jeden z nich, Edmund Hillary, brał udział zarówno w wyprawie przygotowawczej w 1951 roku, jak i w ekspedycji na Cho Oyu w 1952 roku. Cała ekipa liczyła 400 osób. Uczestniczyło w niej 362 tragarzy, niezbędnych do powodzenia ekspedycji: nieśli oni 4 536 kilogramów bagażu.

Obóz bazowy został założony 12 kwietnia 1953 roku, a kolejne – w miarę posuwania się w górę. Najpierw do pokonania był wodospad Khumbu, znany jako jedno z najbardziej podstępnych miejsc na trasie na szczyt. Ta ciągle zmieniająca się rzeka lodu, pełna szczelin i bloków skalnych była wielkim wyzwaniem. Drugi obóz, na wysokości 5 913 m n.p.m., został założony przez rodaków: Eda Hillary'ego i George'a Lowe'a, nauczyciela, wraz z Anglikiem, George'm Bandem, absolwentem Uniwersytetu w Cambridge.

Ustalenie trasy przez wodospad zajęło kilka dni. Przejście musiało być otwarte dla ludzi i sprzętu. Od lodowca Khumbu założono dziewięć obozów: przez wodospad do Doliny Cizy i dalej aż do Przełęczy Południowej. Szerpowie tygodniami przenosili zapasy w górę. Do 21 maja Wilfred Noyce i szerpa Annullu dotarli do Południowej Przełęczy, co było ważnym osiągnięciem.

Dnia 26 maja pierwsza ekipa, złożona z dwóch angielskich alpinistów: Toma Bourdillona, wynalazcy zamkniętego aparatu tlenowego i Charlesa Evansa, lidera i oficjalnego lekarza wyprawy, wyruszyła w drogę na południowy szczyt, używając innowacyjnego sprzętu Bourdillona. Niestety na południowym szczycie zdali sobie sprawę, że nie będą mogli dotrzeć na szczyt z powodu braku czasu i nieskuteczności aparatu tlenowego o zamkniętym obwodzie. Pokonani, powrócili do obozu numer 8.

Już 28 maja druga ekipa wybrana przez Johna Hunta, złożona z Edmunda Hillary'ego i Tenzinga Norgaya, spróbowała swoich sił. Założyli obóz numer 9 na wysokości 8 503 m n.p.m., po czym spędzili bezseną, dotychczas najzimniejszą i najbardziej wietrzną noc całej ekspedycji. Tenzing opisywał ją później następująco: „Wiatr wiał silniej niż zazwyczaj. O świcie wył jak

tysiąc tygrysów”. O czwartej rano zaczęli przygotowania do nadchodzącego dnia. Wyruszyli o 6.30 z aparatami tlenowymi o otwartym obiegu. Do południowego szczytu dotarli o 9.00 i szli dalej na spotkanie z nieznanym.

Jak powiedział później Hillary: „Cały czas posuwałem się naprzód, zrobiłem parę kroków na prawo... I nagle, ku mojemu zachwytowi, uświadomiłem sobie, że jesteśmy na szczycie Mount Everestu, a cały świat rozpościera się pod naszymi stopami”.

Była 11.30 rano, 29 maja 1953 roku. Tenzing Norgay i Edmund Hillary dotarli na najwyższy szczyt na Ziemi.

Osiągnięcie sir Edmunda Hillary'ego wciąż jest jedną z najbardziej niesamowitych historii w dziejach świata: to niezwykła podróż skromnego człowieka, który pokonał przeciwności losu, by sięgnąć najwyższego punktu na Ziemi.

O PRODUKCJI:

Materiały archiwalne

Everest – poza krańcem świata to pierwsza produkcja w historii, która przedstawia legendarną wyprawę z 1953 roku, wykorzystując zarejestrowane podczas wspinaczki oryginalne filmy i zdjęcia. Materiały dokumentujące to historyczne wydarzenie udostępniło Królewskie Towarzystwo Geograficzne w Londynie, które było częścią wyprawy z 1953 roku. W filmie wykorzystano również oryginalne wywiady z uczestnikami ekspedycji.

– Mieliśmy wspaniałe materiały – mówi Leanne Pooley. – Dostaliśmy świetnie zachowane i odnowione nagranie z wyprawy z 1953 roku na 16 mm taśmie. Mogliśmy korzystać z ponad tysiąca zdjęć zrobionych przez Alfa Gregory'ego podczas wyprawy, a przechowywanych przez Królewskie Towarzystwo Geograficzne. A ponadto mieliśmy również setki godzin wyjątkowych wywiadów przeprowadzonych z każdym członkiem ekspedycji po zejściu z góry i później!

– Dzięki włączeniu do filmu oryginalnych wywiadów, głos Edmunda Hillary'ego jest głównym głosem filmu, który prowadzi nas na szczyt. Efektem tego jest uczucie przeżywania razem z nim wlotów i upadków, strachu, niepewności, a ostatecznie triumfu – dodaje Matthew Metcalfe, producent filmu.

Twórcom zależało również na tym, żeby uniknąć wykorzystywanych tak często w wielu dokumentach gadających głów. Chcieli, aby *Everest – poza krańcem świata* być produkcją, dzięki której widzowie przeniosą się do 1953 roku.

– Wykorzystaliśmy tylko wypowiedzi uczestników wyprawy jako komentarze do ich historii. Następnie połączyliśmy je z kolorowymi nagraniami i zdjęciami. Efektem końcowym jest spójny obraz łączący stare z nowym i z wypowiedziami uczestników ekspedycji – mówi Leanne Pooley.

W filmie komentarze wygłaszają również eksperci (historycy i alpiniści), a wśród nich: Jim Whitaker, pierwszy Amerykanin, który zdobył Mount Everest, Stephen Venables, pierwszy Brytyjczyk, który zdobył szczyt bez tlenu, Norbu Tenzing, syn Tenzinga Norgaya, Peter Hackett, specjalista medycyny wysokogórskiej, a także Mick Conefrey, autor książki „Everest 1953”.

Wsparcie rodziny Edmunda Hillary’ego

– Otrzymaliśmy niesamowite wsparcie i zielone światło od rodziny sir Edmunda Hillary’ego. Byli wspaniali od samego początku – mówi Matthew Metcalfe. – Kiedy po raz pierwszy, ni z tego, ni z owego zadzwoniłem do Petera, syna Eda, i powiedziałem: „Hej, jestem Matthew Metcalfe, chciałbym przyjechać i wypić z tobą kawę”, okazał się bardzo ciepłym i gościnnym człowiekiem. Od tego momentu ściśle współpracowaliśmy z rodziną Eda, tak, by film był pełen szacunku dla nich i dla spuścizny Eda. To było dla nas bardzo ważne. Musieliśmy opowiedzieć ją tak, jak trzeba. Tylko z pomocą rodziny Hillarych, której udzielali nam od samego początku, mogliśmy to zrobić.

Peter Hillary jest uznanym himalaistą, który poszedł w ślady swojego ojca: zdobył szczyt Mount Everestu aż dwa razy. W filmie używa też swojego głosu, by opowiedzieć o emocjach, jakie towarzyszyły jego ojcu, tym samym dając widzom wyjątkową możliwość wejrzenia w głąb serca i umysłu Eda.

Technologia 3D

– Technologia 3D najlepiej pasuje do dwóch typów obrazów: wtedy, kiedy mamy do czynienia z głębią i dużymi przestrzeniami i wtedy, gdy mamy jakiś powód, by jej użyć. Naszym powodem była chęć umieszczenia widzów w sytuacji autentycznego doświadczenia. 3D sprawia, że czujemy się tak, jakbyśmy tam byli. Od samego początku wiedzieliśmy, że chcemy zabrać

widzów w podróż od stóp do szczytu Mount Everestu. 3D pomogło nam to osiągnąć – mówi Matthew Metcalfe.

Autor zdjęć, Richard Bluck, który pracował wcześniej przy filmach *Avatar*, *Hobbit* i *Władca Pierścieni*, jest jednym z największych światowych autorytetów w dziedzinie technologii 3D.

– Zamiast odzwierciedlać świat, film przenosi do niego widzów – wyjaśnia Richard Bluck. – Za pomocą najnowszych technologii przekształciliśmy nagrania archiwalne w 3D i połączyliśmy je z najwyższej klasy rekonstrukcjami prawdziwych wydarzeń w 3D. To pozwala widzom doświadczyć Everestu najbardziej jak to możliwe, bez ryzyka odmrożeń. Widzowie poczują się tak, jakby znaleźli się w „strefie śmierci”. Zobaczą krajobraz zapierający dech w piersiach. Spojrzą w dół lodospadów i w górę na ściany skalne, których pokonanie wydaje się niemożliwością. Razem z Hillarym będą się zmagać z żywiołami, wiatrem i śniegiem.

Najlepsi specjaliści

Everest – poza krańcem świata, oparty na faktach, ma służyć nie tylko pogłębieniu wiedzy o legendarnej ekspedycji, ale również niespotykanemu dotychczas autentycznemu przeżyciu tej przygody w technologii 3D. Użycie oryginalnych nagrań, filmów i zdjęć archiwalnych, przeplatanych wywiadami oraz scenami odtworzonymi na podstawie prawdziwych wydarzeń, daje niepowtarzalną szansę przeniesienia się do jednego z najmniej wówczas gościnnych miejsc na świecie i podejrzenia z bliska, jak było ono zdobywane przez człowieka.

Film jest wspólnym dziełem wybitnych ekspertów w wielu różnych dziedzinach. Oprócz Richarda Blucka, autora zdjęć, w realizacji filmu wzięli udział również zdobywca Oscara, scenograf Grant Major, uznana kostiumografka Barbara Darragh oraz ceniony na całym świecie specjalista od zdjęć na ekstremalnych wysokościach Mark Whetu.

Cała ekipa, na czele z reżyserką Leanne Pooley, musiała stawić czoła pracy na ekstremalnych wysokościach.

– Kręciłam już wcześniej w górach. Bezpieczeństwo to zasada numer jeden – wyjaśnia Leanne Pooley.

Nad ekipą czuwali najlepsi alpinisci i eksperci ds. bezpieczeństwa na ekstremalnych wysokościach, którzy posiadali też doświadczenie w pracy na planie filmów fabularnych.

– Moja osobista mantra to: traktujmy pracę tak, jakbyśmy chcieli wystrzelić raketę w kosmos, ale pamiętajmy, że to tylko film i nie jest wart nawet skaleczenia. W pracy nad tym filmem ta zasada obowiązywała potrójnie – wspomina Matthew Metcalfe.

– Mieliśmy niesamowitą ekipę od bezpieczeństwa. Niektórzy z nich byli na Mount Evereście już kilkanaście razy. Pozostali byli na Biegunie Południowym, na K2, na ośmiu najwyższych szczytach świata. Mieliśmy najbardziej doświadczonych ludzi na świecie, którzy dbali o nasze bezpieczeństwo i to było widać na co dzień – podsumowuje Leanne Pooley.

Nie pokonałem góry, a samego siebie

Everest – poza krańcem świata to prawdziwy dar dla filmowca – mówi Leanne Pooley. – Chciałam zabrać widzów w podróż na sam szczyt, ale również opowiedzieć niezwykłą historię o wyjątkowej wytrwałości, dążeniu do celu i odwadze w obliczu przeciwności. To wstrząsający, ale jednocześnie inspirujący thriller w starym stylu. Zachęci widzów do zmierzenia się z ich własnymi górami, niezależnie od tego, czym dla nich są.

To niesamowita historia pełna heroizmu, dramatyzmu, niebezpieczeństw i emocji, a do tego bardzo dobra historia. Na poziomie emocjonalnym to opowieść nie tylko o zdobyciu góry, ale też o nieśmiałym człowieku, który nie tylko dosłownie zdobył górę, ale też pokonał własną niepewność i zwyciężył samego siebie.

Scenografia – stworzenie autentycznej scenarii

Zdobywca Nagrody Akademii, scenograf Grant Major, właśnie wspinał się w Himalajach, kiedy zadzwoniła do niego Leanne Pooley. Projekt od razu zainteresował scenografa *Władcy Pierścieni*, mimo że nie miał wcześniej do czynienia z takim gatunkiem.

– To było bardzo ciekawe, bo nigdy wcześniej nie pracowałem przy docu-dramie – wspomina Grant Major. – W mojej pracy chodzi o to, żeby rozpoznać odpowiedni do danego filmu czas, miejsce i otoczenie. W tym wypadku to bardzo konkretny czas i miejsce. Mamy dużo wiedzy i wyobrażeń na temat tego, co się tam wydarzyło. Musiałem to odtworzyć wiernie, ze wszystkimi szczegółami, tak, żeby wyglądało jak w rzeczywistości.

Grant Major rozpoczął przygotowania w listopadzie 2012 roku, blisko pół roku przed rozpoczęciem głównych zdjęć. Razem ze współpracownikami stanął przed zadaniem

obejrzenia setek przedmiotów z ekspedycji. Na podstawie dokładnych analiz wykonali maski tlenowe i namioty z uwzględnieniem najdrobniejszych szczegółów.

– Wydaje mi się, że nie ma różnicy między sprzętem, który widać na materiałach archiwalnych i tym, co my zrobiliśmy. To wymagało czasu i utalentowanej ekipy – dodaje Grant Major.

Kostiumy

Kostiumografka Barbara Darragh zaczęła przygotowania od Muzeum Canterbury.

– Mogłam obejrzeć oryginalne części garderoby, które uczestnicy mieli na sobie podczas wyprawy: puchowe kurtki, buty, rękawiczki jednopalczone i kaski z maskami tlenowymi. To był dobry początek.

Barbarze Darragh podobało się łączenie odtworzonych scen z materiałami archiwalnymi.

– Dopasowywanie kolorów i kształtów tak, by nie było widać różnicy między współczesnym filmem a nagraniami z 1953 było bardzo ciekawe. Dużo farbowałam – aż do uzyskania odpowiedniego koloru i efektu starości. Staralam się korzystać z dostępnych wówczas materiałów: bawełny i nylonu. Kurtki i buty są bardzo podobne do tych, które istniały wtedy. W gładach musieliśmy zrezygnować z warstwy ocieplającej, żeby dopasować je do dzisiejszych modeli raków.

– Jako że członkowie ekspedycji dostali ubrania w Katmandu, wyglądały jak nowe. Na zdjęciach archiwalnych widać, że wciąż mają przyczepione kawałki metek, ale my chcieliśmy też, żeby było czuć, że wspinają się na szczyt, że są trochę podniszczone i podarte.

Barbara Darragh uważa, że poczucie tego, co oni czuli, jest fascynującym doświadczeniem.

– Spali w puchówkach dla ochrony przed wiatrem. Mieli swoje dziwactwa: Ed nosił czapkę w paski zrobioną przez jego siostrę z kawałków materiałów. Ta czapka znalazła się w muzeum, dzięki czemu mogliśmy ją odtworzyć. Uszyliśmy i zszyliśmy takie same paski – szycie tak ikonicznej czapki było naprawdę fascynujące. Ed miał też niesymetryczny sweter. Zrobiliśmy dokładnie taki sam.

Casting do roli Eda Hillary'ego i Tenzinga Norgaya

W rolę legendy, Edmunda Hillary'ego, wcielił się Chad Moffitt z Nelson na Wyspie Południowej należącej do Nowej Zelandii. W roli Tenzinga Norgaya wystąpił Sonam Szerpa z Nepalu. Ich droga do filmu przebiegała zupełnie inaczej.

Na początku przed reżyserką stało zadanie znalezienia aktora, który nie tylko przypominałby Eda Hillary'ego pod względem imponującej sylwetki, ale również potrafiłby oddać jego wyjątkową osobowość i spokój ducha. Rozpoczęło się wielkie poszukiwanie w całej Nowej Zelandii. Zarówno doświadczeni aktorzy, jak i hodowcy owiec stawili się na castingu z nadzieją zagrania narodowego bohatera.

– Chad Moffitt (193 cm wzrostu) przypominał wielkiego człowieka z naszego filmu. Kiedy po raz pierwszy napisał do producentów, dołączył zdjęcie, na którym trzymał pięciodolarowy banknot z wizerunkiem młodego Eda Hillary'ego. Cel został osiągnięty. Chcieliśmy dowiedzieć się o nim czegoś więcej – wspomina Leanne Pooley.

Obsadzenie drugiego z bohaterów było natomiast kwestią ogromnego szczęścia.

– To było jak w hollywoodzkim filmie. Sonam pracował w restauracji w Hotelu Hermitage. Zobaczyłam go i pomyślałam: „Ten facet wygląda dokładnie jak Tenzing!”. Zaprosiliśmy go na casting i daliśmy mu tę rolę. Sonam jest uroczym człowiekiem. Jest bardzo skoncentrowany i nigdy nie narzeka, nawet wciśnięty w szczelinę lodową! – dodaje reżyserka. – Wszyscy, którzy poznali Tenzinga Norgaya, opisywali go jako czarującego mężczyznę o wspaniałym uśmiechu. Sonam jest dokładnie taki sam.

Chad miał już niewielkie doświadczenie we wspinaczce, a Sonam pochodzi z Nepalu i pracuje w alpejskim regionie Nowej Zelandii. Góryste tereny nie są im obce, więc mimo że żaden z nich nie miał technicznych umiejętności, poradzili sobie świetnie podczas zdjęć na dużych wysokościach.

NOTKI BIOGRAFICZNE:

SIR EDMUND HILLARY

Edmund Percival Hillary urodził się 20 lipca 1919 roku w Auckland, w Nowej Zelandii. W 1920 roku wraz z rodziną przeniósł się do Tuakau, na południe od Auckland. Do szkoły dla chłopców w Auckland dojeżdżał pociągiem, codziennie dwie godziny w każdą stronę. Wykorzystywał ten czas na czytanie, przede wszystkim książek przygodowych.

O dziwo, ten potężny mężczyzna o wzroście 195 centymetrów w dzieciństwie był dużo niższy od swoich rówieśników i przez to często wyśmiewany. Nabral pewności siebie, trenując boks. Odkrył wtedy, że jest silny fizycznie i niezwykle wytrzymały. Wspinaczką zaczął się interesować w wieku 16 lat. Po szkole studiował matematykę na uniwersytecie w Auckland.

Kiedy rozpoczęła się II wojna światowa, Edmund trafił do jednostki wojsk lotniczych Nowej Zelandii. Służył jako nawigator.

Z zawodu Hillary był pszczelarzem. Kiedy owady zapadały w zimowy sen, Edmund wyruszał w góry. W 1939 roku wszedł na swój pierwszy szczyt: na Górę Olliviera (1 933 m n.p.m.).

Przed zdobyciem Mount Everestu w 1953 roku brał udział w brytyjskim rekonesansie tej góry w 1951 roku oraz nieudanej próbie zdobycia Cho Oyu w 1952 roku.

Po zdobyciu Mount Everestu Ed założył fundusz powierniczy – Himalayan Trust, który wciąż funduje szkoły i szpitale w Nepalu.

Między 1956 a 1965 rokiem zdobył dziesięć himalajskich szczytów. W 1958 roku zdobył Biegun Południowy, a następnie Północny. Był pierwszą osobą, która zdobyła wszystkie trzy bieguny (Everest jest często nazywany „trzecim biegunem”).

Niedługo po wejściu na Mount Everest ożenił się z Louise Mary Rose. Mieli trójkę dzieci: Petera (urodzonego w 1954), Sarah (1955) i Belinę (urodzoną w 1959, zmarłą w 1975). W 1975 w drodze do Phaphlu, gdzie Edmund budował szpital, jego żona Louise i najmłodsza córka zginęły w wypadku lotniczym w okolicach Katmandu.

W 1989 roku ożenił się z June Mulgrew, wdową po jego bliskim przyjacielu, pilocie Peterze Mulgrew, który zginął w wypadku lotniczym niedaleko góry Erebus w 1979 roku.

Edmund Hillary za swoje osiągnięcia otrzymał tytuł Rycerza Komandora Orderu Imperium Brytyjskiego oraz Rycerza Orderu Podwiązki, a także Order Nowej Zelandii. Był również laureatem nagrody najwyższego stopnia w Indiach: Padmy Vibhushan, przyznanej po jego śmierci. Był ukochanym przez Nowozelandczyków alpinistą, odkrywcą, humanitarystą, filantropem i człowiekiem o statusie międzynarodowej legendy.

Słynny profil sir Edmunda Hillary'ego umieszczony został na nowozelandzkim banknocie pięciodolarowym.

W 2005 roku Reader's Digest mianował go najbardziej godnym zaufania Nowozelandczykiem. Ed Hillary pokonał cyklistkę, złotą medalistkę olimpijską Sarę Ulmer i wielokrotnego zdobywcę Nagrody Akademii sir Petera Jacksona.

Sir Edmund Hillary zmarł w Auckland 11 stycznia 2008 roku. Miał 88 lat.

W dniu jego śmierci premier Nowej Zelandii Helen Clark oświadczyła, że mimo swej niebywale skromności Edmund Hillary był gigantem i bohaterem, a jego śmierć jest wielką stratą dla całego kraju.

Ceremonię pogrzebu Hillary'ego oglądały na telebimach w Nowej Zelandii tysiące ludzi. W Nepalu transmitowała ją telewizja. W dalszych uroczystościach pogrzebowych wzięli udział tylko najbliżsi. Na trasie konduktu pogrzebowego zebrały się jednak tysiące ludzi, którzy po raz ostatni chcieli pożegnać słynnego himalaistę.

TENZING NORGAY

Tenzing Norgay urodził się w maju 1914 roku jako jedenaste z trzynaściorga dzieci. Rodzice nadali mu imię Namgyal Wangdi, ale buddyjski lama zasugerował zmianę na Tenzing Norgay, co oznacza „bogatego i szczęśliwego wyznawcę”. Nie jest jednak znana dokładna data i okoliczności jego narodzin.

W swojej autobiografii Tenzing Norgay pisał, że urodził się w Nepalu w rodzinie Szerpów. Jednakże wydaje się bardziej prawdopodobne, że urodził się w Dolinie Kharty w Tybecie. Kiedy epidemia zabiła wszystkie jego rodziny Tenzinga, zdesperowani rodzice zmuszeni byli wysłać go do nepalskiej rodziny Szerpów jako kontraktowego służącego.

W wieku 19 lat Norgay przeniósł się do Darjeeling w Indiach, do dużej społeczności Sierpów. Tam został zatrudniony przez lidera brytyjskiej ekspedycji na Everest, Erica Shiptona, jako tragarz na rozeznanie północnej (tybetańskiej) ściany w 1935 roku. Tenzing pracował jako tragarz dla dwóch kolejnych brytyjskich prób zdobycia północnej ściany w latach 30.

Wraz z kanadyjskim alpinistą Earlem Denmanem i Ange Dawa Sherpą Tenzing Norgay przekroczył nielegalnie granicę tybetańską w 1947 roku, by po raz kolejny spróbować zdobyć Mount Everest. Zawrócili na wysokości 6 700 metrów z powodu burzy śnieżnej.

W 1950 roku Chiny napadły Tybet i przejęły nad nim kontrolę. Na szczęście wówczas Królestwo Nepalu otworzyło swoje granice dla podróżników. Rok później mała ekipa złożona głównie z Brytyjczyków eksplorowała południową, nepalską ścianę Mount Everestu. Byli wśród nich sierpowie, między innymi Tenzing Norgay oraz ambitny alpinista z Nowej Zelandii – Edmund Hillary.

W 1952 roku Tenzing Norgay dołączył do szwajcarskiej ekspedycji na Mount Everest, prowadzonej przez słynnego alpinistę Raymonda Lamberta. Tenzing Norgay i Raymond Lambert dotarli aż do 8 599 metra, czyli mniej niż 300 metrów od szczytu. Zawrócili z powodu złej pogody.

W 1953 roku inna brytyjska ekspedycja, prowadzona przez Johna Hunta, wyruszyła na Mount Everest. Tenzing Norgay został poproszony o stworzenie drużyny dwudziestu sierpów. Sam został zatrudniony jako alpinista, a nie przewodnik. Był to wyraz szacunku dla jego umiejętności. Była to siódma wyprawa Tenzinga Norgaya na Mount Everest.

Tenzing Norgay i Ed Hillary szybko nabrali do siebie wzajemnego szacunku. Tenzing uratował życie Eda na początkowym etapie wyprawy z 1953 roku. Byli do siebie przypięci linami podczas przejścia przez pole lodowe u podnóża Everestu. Nowozelandczyk szedł pierwszy. Próbując przeskoczyć nad lodową szczeliną, stanął na wystającym kawałku lodowej pokrywy, który odłamał się. W efekcie Hillary zaczął spadać w dół szczeliny. W ostatnim momencie Tenzing złapał linę, zapobiegając upadkowi partnera na skaliste dno szczeliny.

Kilka lat po triumfalnym wejściu na Mount Everest premier Indii wsparł inicjatywę Tenzinga, by trenować młodych entuzjastów wspinaczki oraz zapewniać im stypendia.

Tenzing Norgay żył dostatnio po triumfie na Mount Evereście i podejmował działania mające na celu polepszenie jakości życia ludzi z biednych regionów.

– Przebyłem długą drogę... Od robotnika i tragarza do mężczyzny udekorowanego rzędem medali, przewożonego samolotami, który musi martwić się podatkiem dochodowym – mówił Tenzing Norgay. Mógłby też powiedzieć: „od dziecka sprzedanego na służbę”, ale nie lubił mówić o swoim dzieciństwie.

Norgay miał trzy żony i sześcioro dzieci, z których większość związała swoje życie z górami.

Tenzing Norgay zmarł 9 maja 1986 roku, w wieku prawie 72 lat. Według różnych źródeł powodem śmierci był wylew krwi do mózgu lub problemy z oskrzelami. W ten sposób historia jego życia zaczęła i skończyła się tajemnicą.

TWÓRCY:

MATTHEW METCALFE – producent

Matthew Metcalfe jest jednym z najbardziej twórczych i jednym z najbardziej uznanych na świecie nowozelandzkich producentów filmowych. Jego filmy były nominowane trzydzieści razy do prestiżowych New Zealand Film Awards, zdobywając je aż trzynastę razy. Produkcje Metcalfe'a były też dwukrotnie kandydatami do nagród BAFTA, a także były nominowane do London Critics Circle Award.

We wrześniu 2013 roku aż dwa filmy Matthew Metcalfe'a (*EVEREST – POZA KRAŃCEM ŚWIATA* oraz *GISELLE*) zostały zaprezentowane podczas prestiżowego Międzynarodowego Festiwalu Filmowego w Toronto, co nie udało się dotychczas żadnemu producentowi z Nowej Zelandii.

Filmy, których Matthew Metcalfe był producentem bądź producentem wykonawczym pokazywane były na festiwalach w Cannes, Toronto, Londynie i wielu innych na całym świecie. Ma na swoim koncie takie filmy jak *DEAN SPANLEY* (z Peterem O'Toolem i Samem Neillem), *GRA O ŻYCIU* (z Ianem McShanem) i *ZAKOCHANE PTASZKI* (z Rhysem Darbym i Sally Hawkins), sprzedane dystrybutorom na całym świecie, między innymi Lions Gate, Icon, Paramount and Miramax. Matthew Metcalfe wyprodukował też popularne programy telewizyjne, które osiągały najwyższą oglądalność: *AIR FORCE*, *SOLDIERS OF FORTUNE*, *VIETNAM – MY FATHERS WAR* i niemiecki hit: serial *EMILIE RICHARDS*.

LEANNE POOLEY – reżyserka

To jedna z najbardziej uznanych nowozelandzkich reżysek i autorka wielokrotnie nagradzanych dokumentów. Leanne Pooley pracowała dla stacji telewizyjnych na całym świecie, takich jak BBC, ITV Channel 4 (Wielka Brytania), PBS, TVNZ, the Knowledge Network i Discovery Channel.

Jej dokumenty pokazywano w ponad stu krajach. Porusza w nich szeroki wachlarz tematów: od zdobywania biegunów do filmu dokumentalnego typu docu-drama o dawnym procesie wyboru na papieża. W 1997 Pooley założyła w Nowej Zelandii niezależną firmę produkcyjną – Spacific Films.

Jej ostatnie obrazy to *SHACKLETON'S CAPTAIN* – docu-drama o Franku Worsleyu, kapitanie nieudanej wyprawy Endurance Ernesta Shackletona, *THE TOPP TWINS : UNTOUCHABLE GIRLS* (2009) – zdobywca dwudziestu prestiżowych nagród, w tym Cadillac People's Choice Award na prestiżowym Międzynarodowym Festiwalu Filmowym w Toronto, *RELATIVE GUILT*, *THE MAN WHO HAS EVERYTHING* dla American Discovery Network– zdobywca nagrody Quantas i *KIWI BUDDHA* (do obejrzenia na National Geographic). Jej pierwszy fabularyzowany dokument, *HAUNTING DOUGLAS*, o choreografii Douglasie Wright, był pokazywany na festiwalach na całym świecie i przyniósł Leanne nagrodę dla najlepszego reżysera na New Zealand Screen Awards w 2005 roku.

Dokument Pooley *THE PROMISE* o bojowniku o prawo do eutanazji Lesleyu Martinie zdobył nagrodę dla najlepszego dokumentu na New Zealand Screen Award w roku 2006. W tym samym roku Leanne wyprodukowała i wyreżyserowała *TRY REVOLUTION* o tym, jak rugby pomogło znieść apartheid w południowej Afryce, a rok później – *BEING BILLY APPLE* o człowieku, który został żywym dziełem sztuki.

Leanne Pooley mieszka w Auckland w Nowej Zelandii z mężem i dwójką dzieci. Urodziła się i wychowała w Winnipeg w Kanadzie. W połowie lat 80. emigrowała do Nowej Zelandii, gdzie rozpoczęła pracę w telewizji. W 1992 przeniosła się do Anglii, by tam tworzyć filmy dokumentalne dla dużych stacji telewizyjnych, takich jak BBC 1 i BBC 2, ITV i Channel 4, a także dla PBS w Stanach Zjednoczonych.

GRANT MAJOR – scenograf

Zdobywca nagrody Amerykańskiej Akademii Filmowej, Grant Major, urodził się w Nowej Zelandii w 1955 roku. Ukończył scenografię na Auckland University of Technology.

Pierwszą pracę podjął w dziale scenografii w Telewizji Nowa Zelandia. Po krótkim epizodzie z BBC TV w Londynie zadebiutował jako scenarzysta filmu Jane Campion: *ANIOŁ PRZY MOIM STOLE* (1990). Rozpoczął owocną współpracę z reżyserem Peterem Jacksonem przy *NIEBIAŃSKICH STWORZENIACH* (1994), którą kontynuowali przy *PRZERAŻACZACH* (1996). Jej ukoronowaniem jest najbardziej ambitna trylogia wszech czasów: *WŁADCA PIERŚCIENI: (DRUŻYNA PIERŚCIENIA* z 2001 roku, *WŁADCA PIERŚCIENI: DWIE WIEŻE* z 2002 roku oraz *WŁADCA PIERŚCIENI: POWRÓT KRÓLA* z 2003 roku). Grant Major zdobył Oscara za ostatnią część trylogii. Był nominowany czterokrotnie.

RICHARD BLUCK – autor zdjęć

Richard Bluck, dziś uważany za jednego z najlepszych operatorów zdjęć, specjalizujących się w technice 3D, zaczynał w Telewizji Nowa Zelandia jako kamerzysta na stażu. W 1989 roku debiutował jako kierownik zdjęć we współpracy z operatorem kamery, Grantem Lahoodem, w klasycznym filmie krótkometrażowym *SNAILS PACE*. Następnie reżyserował teledyski dla zespołu hip-hopowego Southside of Bombay, a w 1993 roku wyruszył w podróż z Nowozelandzką Orkiestrą Symfoniczną w ramach kręcenia dokumentu *IN BED WITH THE ORCHESTRA*.

Richard Bluck jest cenionym operatorem steadicamu. Pracował nad wybranymi scenami filmów Petera Jacksona, takimi jak: *MARTWICA MÓZGU*, *PRZERAŻACZE* i *WŁADCA PIERŚCIENI*. Debiutował jako drugi operator zdjęć filmu fabularnego przy *CZARNEJ OWCY* Jonathana Kinga, zdobywcy New Zealand Film and Television Award. Jego pozostałe filmy fabularne to *UNDER THE MOUNTAIN* i *SECOND HAND WEDDING*. Pracował również jako realizator przy *KING KONGU* i *AVATARZE*.

Richard Bluck jest też utalentowanym twórcą miniatur: jego praca nad *DWOMA WIEŻAMI* przyniosła mu uznanie ze strony amerykańskiej organizacji zrzeszającej ekspertów od efektów specjalnych. Nakręcił również sceny z efektem miniatury na łodzi do filmu *PAN I WŁADCA: NA KRAŃCU ŚWIATA* i sceny pociągowe do filmu Martina Campbella *LEGENDA ZORRO*.

MARK WHETU – zdjęcia Mount Everestu

Nowozelandzki himalaista, zdobywca Mount Everestu i ceniony na całym świecie specjalista od zdjęć na ekstremalnych wysokościach. Pracował w najniebezpieczniejszych miejscach na Ziemi. Kręcił w północnej Rosji podczas mroźnej zimy, filmował aktywne wulkany w Etiopii i na Pacyfiku, huragan w Meksyku, a także pracował przy wielu projektach na Antarktydzie.

Udokumentował również niesamowity wyczyn Marka Inglisa, który w maju 2006 roku spełnił marzenie swojego życia i stanął na szczycie Mount Everestu jako pierwszy na świecie człowiek z amputowanymi stopami.

Mark Whetu był też bohaterem filmu dokumentalnego *THE FATAL GAME*, opowiadającego o tym, jak spędził noc w ekstremalnych warunkach 100 metrów od szczytu Mount Everestu po to, by ratować swojego kolegę Mike'a Reinbergera.

DAVID LONG – autor muzyki

David Long komponuje, wykonuje i produkuje muzykę. Pracował przy wszystkich filmach Petera Jacksona z ostatnich dziesięciu lat. We współpracy z Plan 9 skomponował piosenkę *Misty Mountains*, śpiewaną przez karty w filmie *HOBBIT: NIEZWYKŁA PODRÓŻ*. W 2009 roku Long skomponował muzykę do *NOSTALGII ANIOŁA*. Napisał muzykę i był odpowiedzialny również za muzykę do *WŁADCY PIERŚCIENI* i *KING KONGA* (znów we współpracy z Plan 9).

Materiały prasowe:

<ftp://ftp.m2films.pl/>

user: press

hasło: press

Kontakt:

Paula Szmidt

Public Relations

533 031 945, paula.szmidt@m2films.pl

M2 FILMS Sp. z o.o.

ul. Czerniakowska 73/79, 00-718 Warszawa